

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 2

София, 22 декември 2016 година

Върховният касационен съд на Република България, **ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ** в съдебно заседание на дванадесети юли две хиляди и шестнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЛОЗАН ПАНОВ

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
ТАТЯНА КЪНЧЕВА, КАПКА КОСТОВА,
КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА	КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ
РУЖЕНА КЕРАНОВА	РУМЕН ПЕТРОВ
ЕЛЕНА АВДЕВА	СПАС ИВАНЧЕВ
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ	АНТОАНЕТА ДАНОВА
БИЛЯНА ЧОЧЕВА	ЛАДА ПАУНОВА
БЛАГА ИВАНОВА	ГАЛИНА ТОНЕВА
ЖАНИНА НАЧЕВА	ПЕТЯ ШИШКОВА
СЕВДАЛИН МАВРОВ	МАЯ ЦОНЕВА
ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА	ВАЛЯ РУШАНОВА
МИНА ТОПУЗОВА	МИЛЕНА ПАНЕВА
ДАНИЕЛА АТАНАСОВА	ХРИСТИНА МИХОВА
БИСЕР ТРОЯНОВ	КРАСИМИРА МЕДАРОВА
ГАЛИНА ЗАХАРОВА	НЕВЕНА ГРОЗЕВА

с участието на секретаря Румяна Виденова
сложи на разглеждане тълкувателно дело № 2 по описа за 2016 година,
докладвано от съдия **Спас Иванчев**

На основание чл.125 във вр. с чл.124, ал.1, т.1 от Закона за съдебната власт Главният прокурор на Република България е отправил искане до Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд (ОСНК на ВКС) за приемане на тълкувателно решение по въпроси, отнасящи се до констатирана противоречива практика на съдилищата по някои въпроси на транспортните престъпления:

1. При индивидуализиране на наказанието на извършителя на престъпление по чл.343 от НК следва ли да се отчита поведението на пострадалия пешеходец, респективно съпричиняване на вредоносния резултат, при определяне на начина на изтърпяване на наказанието, с оглед общопревантивния му ефект?

2. Кога установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл.343 от НК следва да се отчита при определяне степента на обществена опасност на деянието и на дееца и обуславя невъзможност за приложение на разпоредбата на чл.66 от НК, и има ли значение за приложението на чл.93,т.8 от НК?

3. Подлежат ли на възстановяване или обезпечаване несъставомерните имуществени вреди от престъпление по чл.343 от НК, за да се приложат диференцираните процедури по Глава двадесет и осма и Глава двадесет и девета от НПК?

С разпореждане от 03.05.2016г. на Председателя на ВКС към искането за издаване на тълкувателно решение е присъединен въпрос, зададен от Министъра на правосъдието:

4. Налице ли е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл.343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на платното за движение в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата и следва ли това обстоятелство да обуслови налагането на по-леко наказание на дееца?

С разпореждане от 20.05.2016г. към искането за издаване на тълкувателно решение са присъединени и въпроси, зададени от Председателя на ВКС:

5. ОСНК на ВКС да констатира наличието на неправилна съдебна практика по въпроса за излагане на мотиви в съдебните актове за точния вид на непредпазливата форма на вината при осъществяване на престъпленията по чл.343 и чл.343а от НК, като укаже на съдилищата как да бъде отстранена тя.

6. Абсолютно ли е правото на пешеходеца при пресичане на пътното платно в зависимост от мястото на пресичането му:

- а) на специално очертана за целта пешеходна пътека;
- б) на регулирано със светофарна уредба място;
- в) на място, което е продължение на тротоара или бордюра и
- г) на нерегламентирано за тази цел място?

В случай, че правото на пешеходеца в някоя или във всички хипотези не е абсолютно, с кои фактори трябва да се съобразява той при предприемане на пресичане на пътното платно?

7. Компетентен ли е съдът да даде правилната квалификация на нарушението, запълващо бланкетната правна норма на чл.343 от НК, ако в обстоятелствената част на обвинителния акт са описани фактическите обстоятелства по извършването му?

По първи въпрос:

Налице са две противоречиви групи становища.

Според първата група се приема, че поведението на пострадалия следва да се отчита при индивидуализация на наказанието, включително и относно начина на изтърпяването му. Нееднакво се цени значението на поведението на пострадалия за приложението на условното осъждане. При налагане на наказанието някои съдилища въобще не вземат предвид поведението на пострадалия, а за другите то е допълнително основание, за да бъде приложено условното осъждане.

Според втората група становища и съответно съдебни актове не се отчита поведението на пострадалия при определяне на начина на изтърпяване на наказанието на извършителя на престъпление по чл.343 от НК.

За да отговори на поставения въпрос, ОСНК на ВКС намира следното:

Налагането на наказание е съществена част на правораздавателната дейност по отношение на лицата, признати за виновни в извършването на престъпление. В правната теория не е спорно, че при индивидуализацията на наказанието следва да се съобразяват обстоятелствата, които определят конкретната тежест на извършеното престъпление и характеризират

личността на дееца. Те обуславят по-голямата или по-малка степен на обществена опасност на извършеното и съответно нуждата от повече или по-малко интензивно наказателно въздействие, с оглед целите на специалната и генералната превенции.

Съгласно разпоредбата на чл.54,ал.2 от НК, смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства се вземат предвид при определяне на наказанието. Поведението на пострадалия от пътно-транспортно произшествие, което е създавало предпоставки за настъпването му или нарушаване от негова страна на правила за движение по пътищата, като по този начин е допринесено за причиняване на вредоносния резултат, са типични обстоятелства, които следва да намерят отражение при индивидуализацията на наказанието на дееца. Необходимо е те да бъдат отчетени като смекчаващи отговорността обстоятелства. Степента, в която пострадалият е съпричинил резултата, се преценява в зависимост от установените факти във всеки конкретен случай и също следва да се вземе предвид при определяне на наказанието. В тази насока няма основание да се изостави разбирането в т. 1,б.б) на Постановление на Пленума на Върховния съд (ППВС) № 7/1964г., че по транспортните престъпления в някои случаи съдилищата не са оценявали правилно съпричиняването на резултата от пострадалите лица, които грубо са нарушили правилата за движението по улиците и пътищата, и поради това са налагали неоправдано тежки наказания.

Систематичното място на нормата на чл.66, ал.1 в Глава VII от НК – „Освобождаване от изтърпяване на наложено наказание” сочи, че към момента на обсъждане на нейното приложение дейността по налагане на наказанието е приключила. Възможността да се отложи изтърпяването на вече наложеното наказание зависи от наличието на предпоставките по чл.66, ал.1 от НК- да е определено наказание до три години лишаване от свобода; деецът да не е осъждан на лишаване от свобода за престъпление от общ характер; и за постигане целите на наказанието и преди всичко за поправянето на осъдения да не е наложително той да го изтърпи. В този смисъл съпричиняването на резултата от пострадалия при пътно-транспортно произшествие не е определящ фактор при решаване на въпроса за отлагането или не на изтърпяването на наказанието, защото законодателят е акцентирал върху поправянето на осъдения, което обстоятелство има приоритет при решаване на въпроса за изтърпяване на наказанието. Тази цел надделява над останалите индивидуални и общи цели на наказанието, което обаче не означава, че те следва да бъдат подценени.

За да бъде отговорено на въпроса дали е наложително осъденият да изтърпи определеното му наказание лишаване от свобода, съдът трябва да отчете степента на обществена опасност на деянието и преди всичко тази на дееца, без да подлага отново на преценка смекчаващите и отегчаващи отговорността обстоятелства. Тази дейност вече е извършена от него при определяне на наказанието по реда на Глава V от НК. Несъмнено при формирането на обсъжданата преценка роля играят смекчаващите отговорността обстоятелства, сред които е съпричиняването- колкото повече са те, толкова степента на обществена опасност на дееца е по-ниска. Същото се отнася и за степента на обществена опасност на деянието.

Общата превенция е значим фактор, но не следва да се надценява, тъй като законодателят не ѝ е придал водеща роля. Отчитането на приноса на пострадалия има важно превантивно значение по отношение на останалите пешеходци- участници в движението, доколкото основна цел при наказването е да се намалят всички фактори, допринасящи за извършване на престъпления, един от които е съпричиняването. Ето защо, макар и общопревантивният ефект на наказанието да следва винаги да бъде преценяван, законодателят е отдал приоритет на възможността осъденият да се поправи без изтърпяване на наложеното наказание.

Следователно, съпричиняването на резултата от пострадалия при пътно-транспортно произшествие не е сред предпоставките, обуславящи отлагането на изтърпяването на наказанието по чл.66, ал.1 от НК, но има косвено значение при преценката на възможността за постигане на целите на наказанието по чл.36 от НК с прилагането на института на условното осъждане.

II. По втори въпрос:

Оформени са две групи становища.

Според една част от съдилищата по-високата и надвишаваща съставомерната алкохолна концентрация стойност 0,5‰, е обстоятелство от значение за определяне единствено на личната степен на обществена опасност на дееца. Затова те я обвързват с реализацията на индивидуалната превенция на наказанието, въпреки наличие и на други фактически данни, които са посочени в т.4, б. "к" от ППВС № 1/83г.

Останалата част от съдилищата възприемат по-високата концентрация на алкохол като основание за определяне степента на обществена опасност на извършеното деяние, поради което при наличие на други фактически данни, съответни на посочените в т.4,б. "к" от

споменатото постановление, я отчитат при приложението на квалификацията „особено тежък случай”.

За да бъде осъществен материално-правният критерий за наличие на пияно състояние, съобразно правната теория и практиката на съдилищата е достатъчно съдържанието на алкохол в кръвта на водача да е не по-малко от 0,5 ‰. В тази насока са ползвани съдебно-медицинската теория и практика, които са установили обективни критерии за степента на алкохолно опиване чрез използване на понятията лека, средна и тежка степен. Тези степени имат различно, градиращо проявление при нервно-вегетативната симптоматика на пияното състояние. Колкото е по-голяма степента на опиване, толкова са по-малки възможностите на водачите да управляват превозните средства с максимална концентрация, както и да ги контролират. Ето защо е допустимо степента на алкохолна концентрация да бъде отчитана като отегчаващо отговорността обстоятелство, когато значително надвишава съставомерната стойност.

Приложението на института на условното осъждане не може да бъде предпоставено от степента на алкохолно опиване, а отказът от приложението му- да се основава единствено и само на неговата степен, без да се отчитат всички останали обстоятелства, относими към наказването като цяло на извършителите на престъпления. Задължителният отказ от приложение на института на условното осъждане, при присъствието на формални изисквания за прилагането му, води до нарушение на материалния закон и изключва принципа на справедливото наказване, съгласно който следва да се вземат предвид всички необходими предпоставки, а не само една от тях.

Наличието на различна степен на алкохолно опиване не може еднозначно да определи и изпълнението на критерия по чл.93,т.8 от НК. Ако степента на алкохолно опиянение се възприема като отегчаващо обстоятелство предвид величината ѝ (значително надвишаваща минимално определената и съставомерна стойност), същата несъмнено би взела участие при формиране на извод за наличие на „особено тежък случай”, наред с другите съществуващи отегчаващи обстоятелства, както и настъпилите вредни последици. Възможно е тя да обуслови извод, при който деянието и деецът да бъдат определени като такива с изключителна степен на обществена опасност. Не може да се изключи и вариант, при който дори и при лека степен на алкохолно опиване, при наличието на останалите фактори, едно деяние да бъде определено като изпълняващо критерия на чл.93,т.8 от НК и съответно квалифицирано като „особено тежък случай”. Най-накрая, не може да бъде изключена и обратната хипотеза – при наличието на висока концентрация на алкохол, значително

над съставомерната, при средна или тежка степен, да не са налице предпоставките за приложение на чл.93, т.8 от НК.

Предвид изложеното, ОСНК на ВКС достига до извод, че установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл.343 от НК, е от значение за определяне на степента на обществена опасност на деянието и на дееца, но не може самостоятелно да обуславя невъзможност за приложение на разпоредбата на чл.66 от НК.

Установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл.343 от НК, надвишаваща минимално предвидената съставомерна стойност, има значение за приложението на чл.93, т.8 от НК в зависимост от фактичката обстановка тогава, когато са налице всички останали материално-правни предпоставки за това.

III. По трети въпрос:

Налице са две групи съдебни становища.

Според първата група се приема, че подлежат на възстановяване само съставомерните имуществени вреди, настъпили от престъплението по чл.343, ал.1, б.„б“ от НК, но не и тези по б.„а“. Като основание за такъв извод се посочва, че материално-правната разпоредба на чл.78а от НК е претърпяла терминологично изменение- до промяната в НК в ДВ бр.21 от 2000г. е бил използван изразът „когато с престъплението са причинени имуществени вреди“, заменен след промяната с „причинените от престъплението“.

Според втората група становища се приема, че за приложение на диференцираните процедури по Глава двадесет и осма (28) и двадесет и девета (29) от НПК, трябва да са възстановени или обезпечени всички имуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от пътно-транспортното произшествие, консумиращо състава на престъплението по чл.343, ал.1, б.„б“ от НК, а не само съставомерните такива. Това становище се основава на възприетите в т.5 на ППВС № 7/04.11.1985г. по н.д. № 4/85г. и Тълкувателно решение (ТР) № 88/17.12.1982г. по н.д. № 73/82г. на ОСНК разрешения.

В принципен план трябва да се подчертае, че независимо от поставянето му в контекста на причинени вреди от престъпления по чл.343 от НК, въпросът касае всички видове престъпления, за които са приложими диференцираните процедури по глава 28 и 29 от НПК. Затова е наложително да се обсъдят определени техни изисквания.

Глава 28 от НПК регламентира предпоставките за прилагане на разпоредбата на чл.78а от НК за освобождаване на дееца от наказателна отговорност с налагане на административно наказание по предложение на прокурора. Една от изискуемите предпоставки за приложението ѝ е причинените от престъплението имуществени вреди да са възстановени. Действащата редакция на тази разпоредба изключва хипотезата на обезпечаване на имуществени вреди, която след изменението на текста на чл.78а от НК (ДВ, бр.21 от 2000г.) е отпаднала. Отменената редакция на чл.78а, ал.3 от НК (ДВ, бр.28 от 1982г.) е съдържала две алтернативи по отношение на имуществените вреди – за освобождаването на дееца от наказателна отговорност се е изисквало те да бъдат възстановени или да бъде обезпечено тяхното възстановяване.

Тълкуването, възприето с ППВС № 7/85г. и ТР № 88/82г., е дадено по отношение на тази редакция на разпоредбата на чл.78а от НК и е в съответствие с възприетата в същата регламентация. Съгласно мотивите на цитираното тълкувателно решение, изискването за възстановяване на вредите се отнася до всички имуществени вреди, които са установени по размер. Що се касае до неустановените по размер такива, се изисква тяхното обезпечаване. Съгласно постановките, залегнали в ППВС № 7/85 г., за да се приложи разпоредбата на чл.78а от НК, се разширява кръгът от имуществени вреди, които следва да бъдат възстановени, респективно надлежно обезпечени. Въпросът вече се свежда не само до случаите, в които вредите са елемент на престъпния състав, но и когато не са, защото, както е посочено в постановлението, “законът не прави разлика в тези насоки”.

Следователно, за прилагането на диференцираната процедура по глава 28 от НПК е прието, че се касае за вредите, които са реално причинени от извършеното престъпление и са пряка и непосредствена последица от същото. Тълкуването е изцяло съобразено с възможността деецът да бъде освободен от наказателна отговорност не само ако имуществените вреди са възстановени, но и ако тяхното възстановяване е обезпечено. Последната хипотеза касае преимуществено случаите, когато размерът на имуществените вреди не е изяснен, но е установено тяхното основание, което е извършеното деяние.

Актуалната редакция на чл.78а от НК не допуска възможност за обезпечаване на причинени от престъплението имуществени вреди. За приложимостта на процедурата императивно е предвидено пълното им възстановяване. Според обсъжданата редакция на възстановяване подлежат само имуществени вреди с установен размер, като е необходимо същите да бъдат включени в обвинителния акт, т.е., точно да бъдат

определени от прокурора. За валидността на обвинителния акт от гледна точка на пълнота и прецизност на обвинението и в контекста на ТР № 2/2002г. на ОСНК, постановено по тълкувателно н.д.№2 от 2002 г., не е необходимо в съдържанието му да бъдат включвани несъставомерните вреди, в това число и когато същите са пряка и непосредствена последица от извършеното престъпление. Липсата на установен и посочен размер на имуществените вреди, които не са елемент от състава на престъплението, препятства възможността за тяхното репарирание и в тази връзка- за прилагане на института на освобождаване от наказателна отговорност на обвиняемото или подсъдимо лице.

ОСНК на ВКС намира, че е недопустимо деецът да бъде поставян в по-неблагоприятно положение с оглед освобождаването му от наказателна отговорност по съображения за неустановен размер на вредите, които са пряка и непосредствена последица от извършеното престъпление, но не са елемент от фактическия му състав. Казаното е така, тъй като възстановяването само на съставомерните имуществени вреди не лишава пострадалите от възможността да предявят претенция за всички претърпени от тях имуществени вреди от престъплението, извън включените в състава. Това право те могат да упражнят чрез предявяване на иск за вреди пред граждански съд, като се ползват от задължителната сила на влязлата в сила присъда за него (чл.300 от ГПК). Що се касае до неимуществените вреди пък, пострадалите от престъпления, за които спрямо извършителя се прилага чл.78а от НК, поначало са лишени от възможността да претендират такива в наказателния процес чрез предявяване за съвместно разглеждане на граждански иск, поради забраната в това производство да участват частен обвинител и/или граждански ищец (чл.376, ал.3 и 4 от НПК).

Следователно, предпоставка за прилагането на диференцираната процедура по Глава 28 от НПК, е да бъдат възстановени причинените от престъплението имуществени вреди, които са елемент от фактическия състав на престъплението. Така могат да бъдат постигнати едновременно две цели- от една страна да бъде облекчена процедурата по този вид дела, което включва и своевременно реализиране на целите на наказанието; а от друга – бързо и ефикасно пострадалите да бъдат компенсирани за претърпените от тях имуществени фиксирани по размер вреди, елемент от състава на престъплението.

Правната уредба на диференцираната процедура по Глава 29 от НПК, свързана с решаване на делото със споразумение, в частта относно причинените с престъплението имуществени вреди, се различава от регламентацията по Глава 28 от НПК.

Актуалната редакция на чл.381 от НПК допуска сключване на споразумение, след като имуществените вреди бъдат възстановени или обезпечени. Процедурата, аналогично с регламентираната в Глава 28 от НПК, предвижда съкратен ред за провеждане на наказателното производство. Сключването на споразумение следва да се допуска след възстановяване или обезпечаване на съставомерните имуществени вреди, което тълкуване е в съответствие със законодателната логика при въвеждането му - ускоряване на производството.

При сключване на споразумение в съдебната фаза на процеса пострадалите от престъплението разполагат с допълнителна защита, предвид изискването за одобряване на споразумението, когато е налице съгласие на всички страни, в това число и на гражданския ищец и частен обвинител. В случаите на решаване на делото със споразумение на досъдебното производство, пострадалите задължително се уведомяват за определението на съда, с което се одобрява сключеното споразумение и възможността да предявят граждански иск за неимуществени вреди пред граждански съд. Редакцията на разпоредбата на чл.382, ал.10 от НПК обуславя извод, че тези лица не са лишени от възможност да предявят граждански иск и за несъставомерните имуществени вреди, които могат да бъдат претендирани пред граждански съд.

Предвид изложените съображения, е налице основание да се изостави разрешението, дадено в т.5 на ППВС № 7/1985г., като се приеме, че за да се приложат диференцираните процедури по Глава двадесет и осма и Глава двадесет и девета от НПК, следва да бъдат възстановени или обезпечени само съставомерните имуществени вреди от престъпление по чл.343 от НК.

IV. По четвърти въпрос:

Според изложените в искането аргументи по него са оформени две групи становища.

Някои съдебни състави приемат, че при причинена смърт или телесна повреда при пресичане на пешеходна пътека, превишаването на разрешената за движение скорост и несъобразяването с поставените пътни знаци и пътната маркировка са отегчаващи отговорността обстоятелства, които обуславят налагането на по-тежко наказание на дееца. В тези случаи се изключва съпричиняването на вредоносния резултат, дори пешеходецът да е нарушил правилата за движение по пътищата, залегнали в чл.113, ал.1, т.1 от ЗДвП -така е прието в т.6 и т.10 от ТР № 28/1984г. по н.д.№ 10/84г. на ОСНК.

Други съдебни състави приемат, че съществува причинна връзка между нарушението на режима на скоростта от страна на водача с причинена смърт или телесна повреда, и внезапното навлизане на пешеходеца в т.н. „опасна зона за спиране“. Нарушението на правилата за движение по чл.113,ал.1, т.1 от ЗДвП при пресичане, когато не са съобразени скоростта на движение на приближаващото се МПС, разстоянието до него или има навлизане внезапно в „опасната зона за спиране“, се определят като съпричиняване, обуславящо налагането на по-леко наказание.

Въпросът се отнася до пресичането от пешеходец на пътното платно въобще, а не само на пешеходна пътека. В искането обаче не е формулирано поведението на пешеходеца и съобразяването от негова страна с възложените му от законодателя задължения. Поради това въпросите за евентуалното съпричиняване трябва да се разгледат при отговора на въпрос 6, с оглед изложените там хипотези.

V. По пети въпрос:

В искането е изложена тезата, че при изготвяне на мотивите на съдебните актове се е утвърдила неправилна съдебна практика във връзка с определяне на субективната страна на престъпленията по транспорта, в частност по чл.343 от НК- не се прави разграничение между самонадеяност и небрежност, а едностранчиво и схематично се определя наличието на непредпазливо поведение съобразно чл.11, ал.3 от НК.

Няма съмнение, че разграничаването на отделните форми на непредпазливото виновно поведение има значение за справедливото определяне на наказанието. Поначало указания за формата и съдържанието на решението и присъдата са дадени още с ППВС № 1/53г., както и с ППВС № 2/67г. В по-голямата си част тези указания са актуални, особено що се отнася до съдържанието на първоинстанционната присъда. Всички съдилища в своите съдебни актове дължат изготвяне на мотивна част за наличието на виновно поведение при извършване на деянията, включително и при отговор на направени възражения в тази насока.

В материалния закон са посочени двата основни вида непредпазливост-съзнавана и несъзнавана (самонадеяност и небрежност). Разграничителният признак между тях е психическото отношение на дееца към резултата – при самонадеяността той предвижда настъпването му, докато при небрежността- не. Общото при двата вида непредпазливост е, че деецът не иска и не допуска настъпването на този резултат-общественоопасните последици. При диференцирането на непредпазливостта и наказването на деяния при възприета такава форма

на вината, подходът в съдебната практика е еднозначен – извършителите на деяние при условията на създавана непредпазливост подлежат на определяне на по-тежко наказание в рамките на предвидените в закона санкции, при равни други условия. Самонадеяното поведение се оценява така не само в наказателно-правен, но и в обществен аспект. То е обществено по-укоримо с оглед елемента на демонстрация на несъобразяване и/или пренебрегване на възможните тежки последици, основаващо се на неправилна преценка на собствените възможности; а също така и на флагрантно несъобразяване с установени норми за поведение, често с императивен характер.

С оглед казаното, съществен недостатък на съдебните актове се явява непълното, неточното или схематично мотивиране в тях на въпроса за формата на вината и по-конкретно кой от двата вида непредпазливост се осъществява при транспортните престъпления – в случая такива по чл.343 от НК. За да се постигнат целите по чл.36 от НК, наложеното наказание трябва да бъде съответно на деянието. Това несъмнено изисква да бъде определен точно и видът непредпазливост, който се извежда от относимите факти по делото, наред с всички останали съществени обстоятелства при наказването на извършителите. Този недостатък на съдебните актове задължително трябва да е предмет на обсъждане и по възможност да бъде отстраняван при инстанционния съдебен контрол, макар и в зависимост от процесуалната инициатива на страните по делото това не винаги да е възможно.

Затова, според ОСНК на ВКС е налице неправилна съдебна практика, свързана с непълно, неточно или схематично мотивиране на съдебните актове на въпроса за непредпазливата форма на вината при транспортните престъпления. При излагане на мотиви в съдебните актове следва изрично да се посочва видът непредпазливост, при която е извършено престъплението по чл.343 от НК, а при пропуск- същата да се обсъжда и отстранява по реда на инстанционния контрол, с оглед процесуалните възможности за това.

VI. По шести въпрос:

Становищата по него са две.

Според едни съдебни състави правото на пресичане на пътното платно на пешеходеца е абсолютно, независимо от неспазването от негова страна на чл.113 и чл.114 от ЗДвП. Това становище се извежда от правилото на чл.116 от ЗДвП, задължаващо водачите да бъдат внимателни и предпазливи към пешеходците.

Други съдебни състави приемат, че правото на пешеходеца е относително, като зависи от това дали той е предприел пресичането на платното за движение правомерно или не. Според тях предимството на пешеходеца не съществува предварително, преди той да е стъпил на платното. Неспазването на задълженията по чл.113,ал.1,т.1 и т.2 от ЗДВП превръща пешеходците в субекти на нарушения на правилата за движение, а когато безопасността на движението е застрашена, те не могат да осъществяват правото си на пресичане на всяка цена, с риск за собственото здраве и живот.

ЗДВП урежда обществените отношения, свързани с безопасното придвижване предимно по пътищата, предназначени за обществено ползване. Всеки може да участва в движението, като са установени множество правила, насочени към постигане на това то да е безопасно и безпрепятствено. Участниците в движението, с изключение на лицата, на които законодателят е придал властнически правомощия по контрол и регулиране на същото, са равнопоставени, включително пешеходците и водачите на превозни средства.

Правото на преминаване на пешеходеца е твърде всеобхватно понятие, като за нуждите на решението и с оглед спецификата на въпроса, същото трябва да бъде сведено до преминаване по указаните във въпроса места и до упражняване на право на предимство или липсата на такова в тези случаи. Правото на пресичане е вид субективно право. Според теорията то се дефинира като призната и гарантирана от закона възможност на едно лице да има определено поведение- да премине през пътното платно, включително и по пешеходна пътека, и да очаква от друго лице или лица (в случая водачите на моторни превозни средства) спазването на определено поведение за задоволяване на признати му от закона интереси.

За да се определи като абсолютно, правото на преминаване през пътното платно трябва да бъде адресирано към неограничен брой субекти. С оглед спецификата на пътното движение и участниците в него, те се изчерпват с водачите на превозни средства. Същите са задължени да спазват такова поведение, което да осигури на носителя на правото-пешеходеца, възможност за реализация. Възникващото правоотношение между пешеходеца и водача на превозно средство се определя като сложно, предвид съдържанието му, различните възможности за преминаване през платното за движение и различните задължения на двете страни в тази връзка. Освен носител на правото на пресичане, което му е предоставено от правната норма, пешеходецът има и определени

задължения, т.е., налице е двойственост в неговата правосубектност при очертания двустранен характер на правоотношението.

При упражняване на правото на пешеходците да преминат през сигнализиранни, маркирани и други участъци от пътното платно, които са определени от закона като пешеходни пътеки, законодателят е установил право на предимство, съпътстващо правото на преминаване. Освен че на осъществяването на правото на предимство стои насрещно задължение на неограничен кръг от равнопоставени правни субекти- водачи на превозни средства, характерно за него е, че то не може да бъде загубено. Дори и неправилното му упражняване не води до неговото отпадане или изключване. Но актуалното законодателство е създадо допълнителни изисквания за упражняване на това право, които го стесняват в съдържателно отношение и не го правят безусловно.

По б. а): Пресичането от пешеходците е задължително само по пешеходните пътеки.

Основната грижа на обществото и на законодателя е да се осигури безопасността на движението и най-вече на най-уязвимите участници в него, каквито са пешеходците съгласно чл.5,ал.2,т.1 ЗДвП. Възложените задължения на водачите на превозни средства в това отношение имат императивен характер, като правото им да преминат през пешеходните пътеки е подложено на значителни ограничения и забрани. Няма непосредствена корелация между техните права и задължения и тези на пешеходците, тъй като преследваните цели са различни – едните следва да опазят живота и здравето на уязвимите участници в движението, а другите- да съхранят своя живот и здраве. Затова обемът и интензивността на задълженията са различни за водачите от една страна и за пешеходците – от друга.

Постигането на целта при осъществяване на правнорегламентираната дейност при движение по пътищата да бъде осигурена максимална защита на живота и здравето на участниците в него, и предимно на най-уязвимите от тях, каквито несъмнено са пешеходците, се реализира и с въвеждането на квалифициращ признак, визиращ произшествие на пешеходна пътека.

За да могат пешеходците да осъществят обсъжданото право, е необходимо те да са стъпили на пешеходна пътека или да преминават по нея. Законодателят въвежда задължение на водача да осигури предимство едва от момента на стъпване на пешехода на пешеходната пътека, дори и от предходното му поведение да е ставало напълно ясно, че той има намерение да премине през нея.

Разпоредбата на чл.120, ал.2 от ЗДвП е частен случай на пътно поведение, създаващо задължение на водача да пропусне пешеходеца и в по-ранен момент – ако е застанал на банкет или тротоар. При сигнализиране с ръка от пешеходеца (съгласно разпоредбата на чл.32 от ЗДвП) за намерението му да премине през пешеходната пътека, за водача възниква задължение да спре и да го пропусне. Това задължение обаче не е безусловно. То съществува тогава, когато реализирането му не създава опасност за движението. Пешеходците нямат императивно задължение за подобна сигнализация, тъй като правото им на преминаване се активира и само със стъпването на пешеходната пътека.

Наличието на пешеходна пътека сигнализира за възможна опасност на пътя, поради което появата на пешеходец върху нея не е непредвидимо събитие. При преминаване през пешеходна пътека водачът има задължение да намали скоростта или да спре. То възниква при наличието на две предпоставки – пешеходците да са стъпили или да преминават през нея.

При използване на своето право за преминаване през пешеходна пътека пешеходецът пресича със съзнанието, че водачите имат задължението да му осигурят упражняването на това право, за разлика от преминаването на необозначено място. Същевременно, при преминаване през обозначена пешеходна пътека законодателят е въвел задължение за пешеходците, прогласено в разпоредбата на чл.113,т.1 от ЗДвП- да се съобразят с разстоянието до приближаващите се превозни средства и с тяхната скорост на движение. Въведена е и забрана за пешеходците внезапно да навлизат или да пресичат платното за движение при ограничена видимост - чл.114, т.1 и т.2 от ЗДвП.

Тук е мястото да се направи едно уточнение. Законът предвижда засилена защита по отношение на определени категории пешеходци. Те са посочени в разпоредбата на чл.116 от ЗДвП – деца, хората с трайни увреждания, в частност слепи, които се движат с бял бастун, слепо-глухи, които се движат с червено-бял бастун и престарелите хора. Закрилата на тези категории пешеходци при пресичане на пешеходна пътека (а за децата и в чл.117 от ЗДвП) е всеобхватна и не се влияе от спецификата на правилата за пресичане по пешеходна пътека, валидни за останалите пешеходци. В тези случаи водачът не може да повдига възражение за съпричиняване, дори такива лица да не са съобразили приближаването му и да са пресекли внезапно пешеходната пътека.

Друга сходна хипотеза е свързана с ограничената видимост. Затова конкретно в такива случаи при заобикаляне на спряло пред пешеходна пътека пътно превозно средство– чл.119,ал.2 от ЗДвП, водачите на заобикалящите нерелсови превозни средства са задължени да се движат с

такава скорост, която да им позволи да спрат, за да пропуснат преминаващите по пешеходната пътека пешеходци.

Генерално погледнато, позицията на законодателя относно защитата на пешеходците не дава възможност по тълкувателен път да се изведе правото им на преминаване на обозначена пешеходна пътека като безусловно (разбирано в съдържателен аспект като неограничено, не по отношение на адресатите), макар че би било необходимо то да е такова както по обем, така и по съдържание.

В заключение, като се изхожда от вида субективно право, предоставящо възможност за преминаване на пешеходците на пешеходна пътека, на питането по б. "а" се дължи следният отговор:

Правото на пешеходеца при пресичане на пътното платно е абсолютно на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, като това право се упражнява при спазване на правилата на чл.113 и чл.114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пътното платно за движение на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта по ЗДвП и ако пешеходецът е нарушил правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП.

По б. б): Пресичането на пешеходците на местата, регулирани със светофарни уредби, включително и на такива, предназначени специално за пешеходци, следва да става съобразно вида на светлинните сигнали. В тези случаи пешеходците не се ползват от предимство за преминаване, тъй като имат забрана за такова свое действие при липса на разрешаващ сигнал. Преминаването им следва да се определя не от наличието на пешеходна пътека, а от вида на светлинните сигнали, които имат приоритет съобразно установената градация на задължителност в чл.7 от ЗДвП.

Затова на регулирано със светофарна уредба място правото на пешеходеца при пресичане на пътното платно е абсолютно и безусловно при навлизане на разрешен за него сигнал на светофарната уредба.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на местата, регулирани със светофарни уредби, в случаите, когато водач на

моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта по ЗДвП и само ако пешеходецът не е спазил светлинната сигнализация на светофарната уредба.

По б.в): Според дадената легална дефиниция на понятието „пешеходна пътека” в § 6, т.54 от ЗДвП, продълженията на тротоарите и банкетите на платното за движение на кръстовищата са пешеходни пътеки.

Действащите понастоящем правила за движението по пътищата не предвиждат отделен режим на преминаване през различните видове пешеходни пътеки. Това налага извод, че правото на пешеходеца на предимство при преминаване на кръстовище по продълженията на тротоарите и банкетите върху платното за движение е идентично с хипотезата по б.а) от настоящото тълкувателно решение.

В случаите, когато кръстовището е регулирано със светофарна уредба, предимството на пешеходеца да премине по продължението на тротоара или банкета на платното зависи изцяло от светлинните сигнали. В този смисъл са приложими залегналите в предишната подточка изводи.

Следователно, след като на кръстовище продълженията на тротоарите и банкетите върху платното за движение са пешеходни пътеки по смисъла на закона, то единственият възможен отговор на поставения въпрос е идентичен с дадения в б.а) на настоящия въпрос от тълкувателното решение.

По б.г): Законът дава право на пешеходците да пресичат платното за движение и извън определените за целта места – чл.113, ал.2 от ЗДвП. На това право не съответства задължение на водачите на пътни превозни средства да ги пропуснат. При упражняване на правото на пешеходеца да пресече платното за движение, той е длъжен да се съобрази с общите ограничения и забрани по чл.113,ал.1,т.т.1,2 и 4 и чл.114,т.т.1 и 2 от ЗДвП.

Следователно, при пресичане на пътното платно извън определените за целта места правото на пешеходеца не е абсолютно.

Налице е съпричиняване, ако пешеходецът не се е съобразил с ограниченията на чл.113, ал. 1,т.т.1, 2 и 4 и чл.114 от ЗДвП и задължението си да отиде на пешеходна пътека, когато в близост има такава.

По седми въпрос:

При решаването на въпроса за съставомерността на поведението на извършителите-водачи съдилищата нееднозначно приемат дали са

обвързани от квалификацията на нарушенията на правилата за движение, посочени от прокурора в обвинителния акт.

Едни състави намират, че след като в обвинителния акт са изложени фактически нарушенията на съответните специални правила за движение, неточното посочване от прокурора на правилото за движение може да се коригира от съда, тъй като е достатъчно в обстоятелствената част на обвинителния акт да се съдържат фактологическите признаци на нарушенията, запълващи диспозицията на правната норма. С оглед на това, дадената от прокурора правна квалификация в частта по вмененото с обвинителния акт нарушение на правилото за движение, не обвързва съда и той може сам да очертае правилната квалификация. Според изложеното становище, за промяна на нарушеното правило за пътно поведение, запълващо бланкетната норма на чл.343 от НК, не е необходима процесуална инициатива от прокурора.

Други съдебни състави приемат, че правната квалификация на престъплението, дадена от прокурора, включително и относно нарушените правила за движение, обвързва съдилищата от инстанциите и промяната ѝ не е възможно да се извърши от съда без реализиране на действия на прокурора по реда на чл.287 от НПК, тъй като се нарушава правото на защита и деецът не може да бъде осъден по непредявено обвинение. Това право не би се реализирало ефективно, ако извършителят не е наясно кое точно правило за поведение запълва бланкетната норма на чл.343 от НК.

Нормата на чл.343 от НК е препращаща към тази на чл.342 от НК, която от своя страна е бланкетна. След запълването ѝ със съответно съдържание, се създава забрана за управление или експлоатация на транспортни средства и съоръжения в нарушение на правилата за движение и експлоатация или изискванията за добро качество на ремонт.

Запълването на бланкета на наказателноправната норма с норми от друг нормативен акт не променя същността ѝ като правило за поведение. Това е само законодателна техника, чрез която се постигат икономия и възможност за по-гъвкаво регулиране на обществените отношения. Без такава техника динамичното развитие на обществените отношения би наложило чести промени в по-висшия по степен нормативен акт, какъвто е наказателният кодекс. В този смисъл, запълненото с цялостно съдържание правило за поведение представлява правна норма, която се съдържа в особената част на НК. Нейното приложение не следва да се отличава по никакъв начин от нормите с описателни диспозиции, при които отделните елементи от състава на престъплението са описани изчерпателно в НК, или от препращащите такива. Това означава, че въведените в НПК

процесуални средства за постигане на правилно приложение на материалния закон, са валидни в пълна степен и за чл.343 от НК.

Обвинението от своя страна е единство от факти и право. Отнесено към нормата на чл.343 НК, изискването за установяване на обстоятелствата, обосноваващи наличието на всеки елемент от състава на престъплението, както и посочването им в обвинителния акт, мотивите към присъдата или решението, касае и фактическите обстоятелства, обосноваващи наличието на нарушение на правила за движение по пътищата, съдържащи се основно в ЗДвП и Правилника за приложението му. По отношение на правото, обвинението трябва да очертава връзката между нормата на особената част от НК и запълващата правна норма от друг акт, която следва да бъде индивидуализирана чрез наименованието на съответния акт на специалното законодателство и цифровото и словесно изразение на самата негова разпоредба.

С оглед формулировката на поставения за разглеждане въпрос, следва да бъде отбелязана липсата на идентичност между обстоятелствената част на обвинителния акт и обстоятелствената част на обвинението. Първото от двете понятия е по-широко. В обстоятелствената част на обвинителния акт освен релевантните обстоятелства, свързани с извършеното престъпление, намират място и други обстоятелства, които са от значение за отговорността на подсъдимия. Като такива могат да бъдат охарактеризирани допуснати от него нарушения на правилата за движение, различни от съставомерните по конкретно възведеното обвинение.

Поставеният за тълкуване въпрос и отговорът, даден от ВКС, не се отнасят до тях, а само до онези нарушения на правилата за движение и експлоатация, които са в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с настъпването на вредоносния резултат и поради това са елемент от състава на престъплението по чл.343 от НК. Възможна е промяна в правната квалификация с приложение на закон за същото наказуемо престъпление, без да се допуска промяна или допълване на обвинителния акт относно фактическите данни и обстоятелства, свързани с начина на извършване на престъплението, които са от значение за правната му квалификация като деяние по съответния текст на чл.343 от НК.

Както промяната в съществените факти, така и промяната в правото, включително и по отношение на запълващата норма, представлява изменение на обвинението. При това положение въпросът изисква разглеждане на процесуалните възможности на съда в тази насока. При промяна на правната квалификация на нарушението на правилата за движение, не се променя нормата от НК, криминализираща деянието. Тя остава същата и санкцията, с която е скрепено осъщественото в

диспозицията поведение, е същата. Ето защо отговорът на поставения въпрос се свежда до това в кои случаи съдът може да приложи закон за същото наказуемо престъпление, без съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението.

Тази процесуална възможност намира съответен законодателен израз. За първоинстанционния съд тя се извежда *per argumentum a contrario* от невъзможността за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора за посочване на точната квалификация по реда на чл.249 или чл.288 от НПК, както и от невъзможността за изменение на обвинението от прокурора по реда на чл.287, ал.1 от НПК в такива случаи. За въззивната инстанция хипотезата е уредена чрез заложените в чл.337, ал.1, т.2 от НПК правомощия.

Задължителната съдебна практика е дала насока на съдилищата в обсъждания аспект с ТР № 2/2002г. на ОСНК, от която няма причина да бъде отстъпено. В изложените доводи по т.2 от същото е прието, че такава форма на изменение на обвинението по принцип не води до ограничаване на процесуалните права на обвиняемия, който се е защитавал срещу предявените му идентични факти, и новото обвинение не обуславя по-тежка наказателна отговорност, а само прецизира правната квалификация на установената фактология по престъпната деятелност. Поради това съдът може да постанови осъдителна присъда, без да е необходимо прокурорът да изменя обвинението.

Възможността за изменение на обвинението от съда търпи известни ограничения:

То е недопустимо при постановяване на съдебно решение по реда на чл.425, ал.1, т.3 от Глава тридесет и трета на НПК. В този случай правото на защита на осъденото лице би било нарушено от липсата на правна възможност за последващ контрол на решението, при който подсъдимият може да оспори пред горестепенен съд приложимото право като втори компонент на обвинението, макар и да се е защитавало по отношение на фактите.

Друго ограничение се налага от забраната за влошаване на наказателно-правното положение на подсъдимото лице. Най-общо казано, съдът не може да въвежда допълнително нарушение на правилата за движение по пътищата, макар и то да е в пряка причинно-следствена връзка с настъпилия противоправен резултат, след като това не е сторено от прокурора в обвинителния акт.

Следователно, отговорът на поставения с искането за тълкуване въпрос е, че съдът е компетентен да даде правилната квалификация на нарушението, запълващо бланкетната норма на чл.343 от НК, ако в обстоятелствената част на обвинението са описани фактическите обстоятелства по извършването му.

Предвид изложеното и на основание чл.124, ал.1 от Закона за съдебната власт, Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

1. Поведението на пострадалия от пътно-транспортно произшествие пешеходец, когато той е допринесъл за вредоносния резултат, следва да се отчита при индивидуализацията на наказанието на извършителя на престъпление по чл.343 от НК като смекчаващо отговорността обстоятелство.

Съпричиняването на резултата от пострадалия при пътно-транспортно произшествие не е сред предпоставките, обуславящи отлагането на изтърпяването на наказанието по чл.66, ал.1 от НК, но има косвено значение при преценката на възможността за постигане на целите на наказанието по чл.36 от НК с прилагането на института на условното осъждане.

2. Установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл.343 от НК е от значение за определяне на степента на обществена опасност на деянието и на дееца, но не може самостоятелно да обуславя невъзможност за приложение на разпоредбата на чл.66 от НК.

Установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл.343 от НК, надвишаваща минимално предвидената съставомерна стойност, има значение за приложението на чл.93, т.8 от НК в зависимост от фактическата обстановка тогава, когато са налице всички останали материално-правни предпоставки.

3. За да се приложат диференцираните процедури по Глава двадесет и осма и Глава двадесет и девета от НПК, следва да бъдат възстановени или обезпечени само съставомерните имуществени вреди от престъпление по чл.343 от НК.

4. Отговор на този въпрос се дава в частта по решаване на 6 въпрос.

5. Констатира се неправилна съдебна практика, свързана с непълно, неточно или схематично мотивиране на съдебните актове на въпроса за вида непредпазливост при транспортните престъпления.

При излагане на мотиви в съдебните актове следва изрично да се посочва видът непредпазливост, при която е извършено престъплението по чл.343 от НК, а при пропуск- той да се обсъжда и отстранява по реда на институционния контрол с оглед процесуалните възможности за това.

6. Правото на пешеходеца при пресичане на пътното платно, в зависимост от мястото на пресичане е:

а) Абсолютно, на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, като се упражнява при спазване на правилата на чл.113 и чл.114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пътното платно за движение на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата и ако пешеходецът е нарушил правилата на чл.113 и чл. 114 от ЗДвП.

б) Абсолютно, на регулирано със светофарна уредба място при навлизане на разрешен за пешеходеца сигнал на светофарната уредба.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл.343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на местата, регулирани със светофарни уредби, в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата и само ако пешеходецът не е спазил светлинната сигнализация на светофарната уредба.

в) Абсолютно, на място, което е продължение на тротоарите и банкетите върху платното за движение на кръстовище, като се упражнява при спазване на правилата на чл.113 и чл.114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл.343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пътното платно за движение, на място, което е продължение на тротоарите и банкетите върху платното за движение на кръстовище в случаите, когато

водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата, ако пешеходецът е нарушил правилата на чл.113 и чл.114 от ЗДвП.;

г) Не е абсолютно при пресичане на пътното платно на нерегламентирано за тази цел място и пешеходецът трябва да съобразява правилата на чл.113, т.т. 1, 2 и 4 и чл. 114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл.343 от НК от страна на пешеходец, ако той не се е съобразил с ограниченията на чл.113, ал.1,т.т.1,2 и 4 и чл.114 от ЗДвП и задължението да отиде на пешеходна пътека, когато в близост има такава.

7. Съдът е компетентен да даде правилната квалификация на нарушението, запълващо бланкетната норма на чл.343 от НК, когато в обстоятелствената част на обвинението са описани фактическите обстоятелства по извършването му.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС:

/особено мнение по т.1, т. 4 и т. 6/

ЛОЗАН ПАНОВ

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС:

ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ТАТЯНА КЪНЧЕВА.....

КАПКА КОСТОВА.....

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ.....

/особено мнение по т. 1/

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА.....	КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ..... <i>/особено мнение по т.1/</i>
РУЖЕНА КЕРАНОВА..... <i>/особено мнение по т. 3/</i>	РУМЕН ПЕТРОВ.....
ЕЛЕНА АВДЕВА.....	АНТОАНЕТА ДАНОВА..... <i>/особено мнение по т. 1.и т. 3/</i>
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ.....	СПАС ИВАНЧЕВ..... <i>/особено мнение по т. 3, т. 4 и т. 6, б., а “и б., в”/</i>
БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....	ЛАДА ПАУНОВА.....
БЛАГА ИВАНОВА.....	ГАЛИНА ТОНЕВА.....
ЖАНИНА НАЧЕВА..... <i>/особено мнение по т. 3 и т. 6, б. “в”/</i>	ПЕТЯ ШИШКОВА.....
СЕВДАЛИН МАВРОВ..... <i>/особено мнение по т.4 и т. 6, б. ”а” и б. “в”/</i>	МАЯ ЦОНЕВА.....
ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА.....	ВАЛЯ РУШАНОВА.....
МИНА ТОПУЗОВА..... <i>/особено мнение по т. 7/</i>	МИЛЕНА ПАНЕВА.....
ДАНИЕЛА АТАНАСОВА.....	ХРИСТИНА МИХОВА.....
БИСЕР ТРОЯНОВ.....	КРАСИМИРА МЕДАРОВА.....
ГАЛИНА ЗАХАРОВА.....	НЕВЕНА ГРОЗЕВА.....

**Особено мнение по т. 1 на ТР № 2 от 2016 г.
на съдиите Лозан Панов, Красимир Харалампиев, Красимир
Шекерджиов и Антоанета Данова**

Изравяваме особено мнение по първия въпрос от Тълкувателното решение, а именно: „При индивидуализацията на наказанието на извършител на престъпление по чл.343 от НК, следва ли да се отчита поведението на пострадалия пешеходец, респективно съпричиняването на

вредоносния резултат, при определяне начина на изтърпяване на наказанието, с оглед общопревантивния му ефект?“.

Съгласяваме се с мнението на мнозинството, че при индивидуализация на наказанието, с оглед определяне на неговия вид и размер, следва да бъде отчитано поведението на пострадалия пешеходец, като наличието на съпричиняване на вредоносния резултат представлява смекчаващо обстоятелство. Смекчаващите обстоятелства обуславят по-малка обществена опасност на деянието и дееца и по-малка укоримост на неговото престъпно поведение. Съпричиняването на престъпния резултат от страна на пострадалия, наред с преценката за степента на обществената опасност на деянието и дееца, подбудите за извършване на деянието и другите смекчаващи и отегчаващи вината обстоятелства, са законовите обстоятелства, въз основа на които съдът определя конкретно по вид и размер наказание.

Особеното мнение по т.1 от ТР се изразява в това, че неправомерното поведение на пострадалия пешеходец, допринесло за настъпването на съставомерните вредни последици, не следва да се отчита при преценката за приложението на чл.66 ал.1 от НК.

Съгласно правната доктрина, отлагането на изпълнението на наложеното наказание по реда на чл.66 ал.1 от НК е възможно само при кумулативната даденост на установените в посочената разпоредба три предпоставки, от които първите две представляват общоважащи положения, а третата е свързана с индивидуалните характеристики на дееца. От особена важност за настоящето особено мнение представлява третата предпоставка- установяването, че за постигане целите на наказанието и най-вече за поправянето на дееца, не е наложително наказанието да бъде изтърпяно ефективно. Самият законодател в коментирания правна норма изрично е подчертал преобладаващото значение на задачата за поправянето на престъпния деец. А за възможността от поправянето на дееца следва да се съди от неговите лични, социални, трудови, семейни и др. характеристики. Съпричиняването на вредоносния резултат от страна на пострадалия пешеходец, няма връзка с личността и със собственото поведение на дееца при осъществяване на деянието, и не може да се свърже с целите на специалната превенция, поради което не следва да бъде отчитано при обсъждане предпоставките за приложение на института на „условното осъждане“. За отлагане изтърпяването на наказанието следва да се обсъдят индивидуалните особености на дееца и обществената му опасност и то от гледна точка на поправително-възпитателната и възпиращата функция на наказателната дейност.

Във въпроса си Главният прокурор акцентира на общопревантивния ефект на начина на изтърпяване на наказанието. Вярно е, че генералната превенция също е цел на наказанието и тя не бива да бъде подценявана,

независимо, че в разпоредбата на чл.66 от НК се отдава приоритет на специалната превенция. За постигане целите на генералната превенция от значение се явява преди всичко обаче неизбежността на наказанието и своевременното му налагане, а не толкова размера и начина му на изтърпяване.

В заключение, съпричиняването от страна на пострадалия пешеходец следва да бъде отчитано при индивидуализацията на наказанието, но не и при преценката относно приложението на чл.66 от НК, като е напълно възможно приложението на института на условното осъждане, както при наличие на съпричиняване на съставомерния резултат от страна на пострадалия, така и когато такова отсъства.

**Особено мнение по т. 3 на ТР № 2/2016 г.
на съдиите Ружена Керанова, Жанина Начева и Спас Иванчев**

Възприетото становище в т.5 на ППВС № 7/04.11.1985г. по н.д. № 4/85г. след изменението на материалноправната норма не следва да бъде изоставено. Законодателят е преустановил обвързването на приложението на института на 78а от НК с възможно обезпечаване на причинените имуществени вреди, поради което в закона е посочена единствено възможността за възстановяване на причинените вреди (с изменението в ДВ бр.21/2000г.). Терминологичното изменение обаче вече не дава възможност за различно тълкуване, при което да се приеме, че законодателят е имал предвид възстановяване само на вреди, които са елемент от състава на престъплението – каквито са тези по чл.343, ал.1, б. “а” от НК. При диференцираната процедура по Глава 29-та от НПК обаче законодателят е запазил това разрешение, макар НПК да е приет по-късно- обнародване с ДВ бр.86/28.10.2005г.

Всъщност законодателят сам не е отдал различно значение на термините, тъй като в материалноправната норма – чл.78а, ал.1, б. “в” от НК е използван изреча „причинените от престъплението имуществени вреди са възстановени“, а в наказателнопроцесуалната – чл.381, ал.3 от НПК е посочил друг- „Когато с престъплението са причинени имуществени вреди, споразумението се допуска след тяхното възстановяване или обезпечаване.“

Законодателят явно има предвид всички имуществени вреди, а не само съставомерните, тъй като при допускането на споразумение в съдебното производство изрично е указал в чл.382, ал.10 от НПК, че за допуснатото с определение споразумение, в което пострадалите не участват, се уведомяват именно те или техните наследници, че могат да предявят граждански иск за неимуществени вреди пред гражданския съд. По подразбиране се възприема, че законодателят е имал предвид всички останали имуществени вреди, и съставомерни, и тези, които не са част от

състава на престъплението, но са пряка и непосредствена последица от деянието, следва да са възстановени или обезпечени. За да може деецът да се ползва от облекчената процедура, той трябва да се съгласи с приемането на възстановяване или обезпечаване на вредите, тоест да се съгласи с основателността на една такава претенция на пострадалите, която разбираемо включва всички имуществени вреди, причинени от престъплението, а не само съставомерните. В противен случай законодателят не би посочил изрично само и единствено неимуществените вреди като такива, които могат да бъдат претендирани пред гражданския съд, а би посочил и другите, които освен, че са имуществени и не са съставомерни, са пряка и непосредствена последица от деянието и не са възстановени или обезпечени.

Допълнително, по чл.343,ал.1,б.“а“ от НК, при настъпването на последици и по б.“б“, установеният принцип на поглъщане не означава сублимиране, заличаване или изчезване на настъпилите вредни последици – значителните имуществени вреди. Те продължават да са елемент от състава на престъплението, продължават да съществуват, но са погълнати от по-тежкия резултат, засегнал физическия интегритет на участник в движението. Подобно е разбирането за поглъщането, дадено в т.18 на ППВС № 3/79г. на ВС на Р.България, като престъплението се квалифицира с оглед на най-тежкия резултат, но пострадалият търпи неимуществени и имуществени вреди от всички увреждания, а не само от най-тежкото.

Правилно е разбирането, че причинените имуществени вреди следва да са установени по размер и това да се извърши от прокурора- както е посочено в т.5 , абзац 2-ри на ППВС № 7/85г., с позоваване на чл.235,ал.3 от НПК, сега аналогична разпоредба в чл.246,ал.2 от НПК, тъй като не може да се предостави възможността за заинтересованата страна-пострадалият по делото, да определя размера на вредите и с това приложението на чл.78а от НК по изтъкнатите в постановлението причини.

Процедурите по Глава 28-ма и Глава 29-та от НПК реализират различни направления от наказателноправната политика/отношение на държавата. В първият случай, относно приложението на материалния закон, целта е да се облекчи санкционната дейност и да се намалят наказателните санкции, чрез използването на по-леки, административни наказания за престъпленията, които не се отличават с голяма обществена опасност. Във втория случай целта е очевидна и различна – стремеж да се разтовари наказателното съдопроизводство от скъпоструващи и продължителни съдебни процедури при изяснена фактическа обстановка, призната от обвинените лица. Независимо от това, законодателят е обвързал тази възможност с необходимостта да бъдат гарантирани признатите от закона имуществени интереси на пострадалите лица и няма основание да се приеме, че това са само съставомерните такива.

Тъй като липсва основание да се възприеме различна тълкувателна практика, искането следваше да се отклони.

**Особено мнение по т. 4 и т. 6 на ТР № 2/2016 г.
на съдия Лозан Панов**

Съгласно чл.119, ал.1 ЗДвП, при приближаване на пешеходна пътека, водачът на нерелсовото пътно превозно средство е длъжен да пропусне стъпилите на пешеходната пътека или преминаващите по нея пешеходци, като намали скоростта или спре. Аналогични са задълженията на водача и по чл.119, ал.2 и по чл.120, ал.2 ЗДвП. Въпреки че в тези разпоредби не е посочена думата предимство за пешеходеца, от характера на въведените задължения за водача е очевидно, че се касае именно за предимство, което съгласно § 6, т. 31 от Допълнителните разпоредби на ЗДвП е определено като – правото на един участник в движението да премине пред друг през дадено място на пътното платно. По съдържание предимството на пешеходеца на пешеходната пътека е идентично с това на участниците в движението при подаване на зелен сигнал от светофарната уредба.

Това предимство е абсолютно по своя характер.

Не може да се приеме тезата на мнозинството, че участниците в движението, с изключение на лицата, на които законодателят е придал властнически правомощия по контрол и регулиране, са равнопоставени, включително пешеходците и водачите на превозни средства. Недопустимо е да се поставя знак на равенство между задълженията на тези две групи участници в движението, доколкото нормата на чл. 5, ал. 2 ЗДвП определя пешеходците като по-уязвими. Не е отчетено съотношението и връзката между нарушението на правилата за движение със съобразена скорост от водача и неспазването на задълженията на пешеходеца по чл. 113, т. 1 и т. 2 ЗДвП и чл. 114, т. 1 и т. 2 ЗДвП, което практически не прави разлика в хипотезите на въпрос № 6 по б.“а“ (пресичане на пешеходна пътека) и б.“г“ (пресичане на пътното платно на нерегламентирано за тази цел място).

Ако се приеме, че предимството на пешеходците на пешеходните пътеки може да бъде елиминирано от грубите нарушения на водачи на МПС (движение с неразрешена и несъобразена скорост) при настъпване на съставомерните последици, то тогава не е налице никакво реално предимство за преминаване на пешеходеца. Последният единствено заплаща с живота и здравето си за това грубо нарушение на правилата на движение от водача. Справедливото решение може да се открие само като се даде верен отговор на въпроса съпоставими ли са задълженията на двамата участници в движението (пешеходеца и водача на превозно средство) в общата причинна връзка за настъпване на общественотоопасните последици от гледна точка на интензитет, както и опасност не само за

участниците в ПТП - пешеходеца и водача на МПС, но и за други участници в движението. Най-съществената качествена разлика между допуснатите от двамата участници в ПТП нарушения (и в по-общии линии в поведението им) е, че няма взаимна реципрочност на общественоопасния характер на поведението на същите лица нито спрямо причинения резултат, нито спрямо неговото негативно отражение между тях, както и спрямо трети лица. Именно защото причинителската роля на водача е много по-интензивна и много по-динамична от гледна точка на причиняване на резултата и на възможността за неговото предотвратяване (достатъчно е само да се движи с една съобразена скорост), което поведение като неутрализиращо резултата, е много по-ясно законово и фактически определено, поради което причинителската роля на водача е явна, несъмнена и решаваща за настъпване на общественоопасните последици. Именно такава е задължителната оценка на възможния принос на пешеходеца и водача на МПС за безопасността на движението, още на плоскостта на административно-наказателната отговорност. Така за извършено административно нарушение от водачи по чл.183, ал.5, т.2 ЗДвП - неосигурено предимство, когато преминава на пешеходна пътека е предвидена конкретна и самостоятелна отговорност за същите нарушения. Нарушенията на правилата за движение от пешеходци по чл. 113, т. 1 и т. 2 ЗДвП и чл. 114, т. 1 и т. 2 ЗДвП не са приети от законодателя като основание за самостоятелна и конкретна (за същото нарушение) отговорност. Не може при настъпване на съставомерни последици по чл. 343 и сл. НК на пешеходната пътека, поведението на пешеходеца да бъде оценявано по различен начин, още повече при наличието на квалифицирания състав на чл. 343, ал. 3 НК.

Предимството на пешеходеца може безконфликтно да бъде съобразено и изпълнено от водачите на превозните средства, ако:

а/ при цялостното си поведение съблюдават целите на закона по чл.1, ал.2 ЗДвП, а именно да се опазва живота и здравето на участниците в движението и преди всичко на най-уязвимите от тях – пешеходците и велосипедистите – чл.5, ал.2, т.1 ЗДвП.

Изпълнението на горепосочената цел се постига чрез: спазване на сигналите за регулиране на движението, светлинните сигнали, пътните знаци и положената маркировка:

- чрез непрекъснато контролиране на превозните средства, които управляват – чл.20, ал.1 ЗДвП;
- чрез движение със съобразена скорост;
- чрез готовност да намалят скоростта или да спрат при необходимост на кръстовище и на пешеходна пътека и да дадат предимство на останалите участници в движението, в т.ч. и на пешеходците.

Пешеходната пътека е обособена част от платното за движение, очертана или не с пътна маркировка и сигнализирана с пътни знаци, предназначена за преминаване на пешеходци. Възможната поява на пешеходци в този участък на пътя не е непредвидимо събитие (за разлика от пресичане на пешеходец на платното за движение на нерегламентирано за тази цел място – въпрос № 6, б. „г“), тъй като съществуването ѝ очертава обективна опасност, при което за водача пресичащите пешеходци са очаквано и предвидимо събитие. С цел да не се затруднява движението по пешеходната пътека преминаването от МПС е разрешено, само ако не пречи или не застрашава безопасността на пешеходците. Това е възможно, когато по пешеходната пътека няма пешеходци или няма в близост до преминаващото МПС. Водачът на МПС към момента на стъпване на пешеходец на пешеходна пътека или при преминаването му трябва да се е намирал на разстояние, при което може да спре пред пешеходната пътека при движение със съобразена скорост.

В съответствие с изложеното считам, че решението на въпросите по т. 6, б. „а“ и б. „в“ е следното:

Водачът на нерелсово пътно превозно средство при приближаване на пешеходна пътека, по която преминават пешеходци, е длъжен да спре и да осигури предимство на пешеходците за преминаване.

Предимството на пешеходците за преминаване по пешеходната пътека по съдържание и ефект е същото, каквото е предимството на всички други участници в движението при подаден за тях зелен сигнал от светофарната уредба.

Предимството на пешеходците за преминаване по пешеходната пътека е абсолютно, защото на пешеходната пътека е недопустима конкуренция между пешеходците и нерелсовите пътни превозни средства, поради несъвместимостта на възможностите им да причинят увреждане на останалите участници в движението.

Пешеходната пътека е единственият участък от пътя, където пешеходците трябва безусловно да бъдат защитени от опасността за живота и здравето им. Това е единственото място от пътното платно, по което те могат да преминат безопасно за самите тях и за останалите участници в движението.

Водачът на нерелсовото пътно превозно средство може да премине по пешеходната пътека с управляваното от него превозно средство, ако не пречи на пешеходците да преминават по пешеходната пътека и ако не създава опасност за живота и здравето им. Това е възможно, когато на пешеходната пътека няма пешеходци или, когато макар и да има, те не са в опасна близост до пътното превозно средство.

При преминаване по пешеходна пътека, за да не създават опасност пешеходците следва да не навлизат внезапно на платното за движение или да предприемат пресичането му при ограничена видимост. Правомерно е

всяко навлизане по пешеходната пътека, когато приближаващото превозно средство се намира на разстояние, на което водачът може да спре пред пешеходната пътека при движение със съобразена скорост.

Не може да се приеме тезата, че ако пешеходецът не е преценил правилно скоростта на МПС-то и е упражнил абсолютното си право на предимство на преминаване на пешеходна пътека, то респективно той е навлязъл на пешеходната пътека неправомерно. Изискването пешеходецът да преценява скоростта на движение на превозното средство е неизпълнимо, тъй като е въпрос на субективно възприятие, и в тази връзка всеки човек има индивидуална преценка, която е обусловена от неговото здравословно, емоционално, ментално и т.н. състояние. Не може да се очаква от пешеходецът да притежава компетентността да преценява и техническите параметри на приближаващото МПС-во, които да са от значение за спирането му преди пешеходната пътека.

По въпрос № 4 относно съпричиняването на вредностния резултат по т. б, б. „а“ и б. „в“

Част от проблематиката поставена в този въпрос е разгледана при отговорите на въпрос № 6, към който следва да се направи препращане.

За конкретиката на отговора по поставения въпрос следва да се посочи следното:

1. Ако ПТП е станало на пешеходната пътека, където пешеходците се ползват със законово предимство и пострадалият пешеходец е съставлявал предвидима опасност за движението, поради което водачът е бил длъжен да намали скоростта и да спре, за да осигури предимство на пешеходеца да премине безопасно по пешеходната пътека, неизпълнението на задължения по чл.5, ал.2, т.1, чл.6, т.1, чл.20, ал.2, чл.119 и чл.120 ЗДвП от водача на превозното средство е единствената причина за настъпването на ПТП.

При тази хипотеза, която на практика е типична, не е налице съпричиняване на резултата по чл. 343 НК, тъй като водачът, нарушавайки свои предходни задължения, свързани с безопасността на движението, сам се е поставил в невъзможност да спре и да предотврати удара, защото никой не може да черпи права от собственото си виновно поведение.

2. Ако ПТП е станало на пешеходна пътека, но пешеходецът е навлязъл внезапно на платното за движение или е предприел пресичането му при ограничена видимост, в резултат на което пешеходецът не е съставлявал предвидимо препятствие и възникнала опасност за движението (чл.20, ал.2 ЗДвП), разрешенията могат да бъдат следните:

а/ когато водачът е изпълнил всички свои предходни задължения по чл.5, чл.6, чл.20, чл.119 и чл.120 ЗДвП, но въпреки това

общественоопасните последици са настъпили, следва да се прецени опасната зона за спиране;

аа/ ако пострадалият е попадал в опасната зона за спиране водачът няма да носи наказателна отговорност, тъй като резултатът е бил обективно непредотвратим;

бб/ ако пострадалият е попадал извън опасната зона за спиране, настъпилите общественоопасни последици съставляват съставомерно деяние, за което отговорност носи водачът, а поведението на пешеходеца следва да се отчете като съпричиняване на резултата при определяне на наказателната и гражданска отговорност, в зависимост от конкретната степен на съпричиняване.

б/ когато водачът не е изпълнил предвидените задължения и мерки за безопасност по чл.5, чл.6, чл.20, чл.119, чл.120 ЗДвП и ПТП е осъществено на пешеходна пътека спрямо пешеходец, който е навлязъл внезапно на платното за движение или е предприел пресичането му при ограничена видимост, следва да се установи, дали при същата хипотеза ударът е бил предотвратим и при каква скорост на движение на превозното средство.

Отговорността на водача е налице, ако ударът е бил предотвратим, като се отчита и приносът на пострадалия при определяне на наказателната и гражданска отговорност съобразно конкретната степен на причиняване.

В съответствие с посоченото, пострадалият пешеходец като участник в движението може да бъде съпричинител на обществено опасните последици, в случаите когато е навлязъл внезапно на платното за движение или е предприел пресичането му при ограничена видимост, в резултат на което е настъпило ПТП на пешеходната пътека, в опасната зона за спиране, ако водачът е изпълнил всички свои предходни задължения по безопасност на движението.

**Особено мнение по т. 4 и 6, б. „а“ и б. „в“ на ТР № 2/2016 г.
на съдия Севдалин Мавров**

Основна разпоредба в Закона за движение по пътищата (ЗДвП), свързана с задълженията на водачите на МПС по безопасността на движението по пътищата, е чл. 21, ал. 1, регламентиращ забраната да се превишават отразените скорости. Последните са експертно определени за различните категории пътни превозни средства за населено място, извън населено място и автомагистрала на базата на състоянието на пътищата и МПС, организацията на движение и културата на участниците в него. Във връзка с последните предпоставки и тяхното развитие тези максимално допустими скорости във времето подлежат на експертна, съответно законодателна промяна. Същите за определени пътни участъци (места където има събрани множество хора, училища, спирки на градския транспорт, пешеходни пътеки и други) подлежат на корекция и това се

сигнализира с пътен знак (чл. 21, ал. 2 от ЗДвП). На базата на тези величини и тяхното стриктно спазване ЗДвП регулира правата и задълженията на участниците в движението и тяхната корелация.

Спазвайки максимално допустимите скорости (чл. 20, ал. 1 от ЗДвП), при избиране на конкретната скорост за движение, водачите на МПС са длъжни да се съобразят с редица задължения (чл. 116 – чл. 122 от ЗДвП) и обстоятелствата (чл. 20, ал. 2, изр. 1 от ЗДвП) и да имат винаги готовност, да намалят скоростта за движение и в случай на необходимост да спрат, когато възникне опасност за движението (чл. 20, ал. 2, изр. 2, чл. 117, чл. 118, чл. 119, чл. 120, ал. 1, т. 1 и ал. 2 и чл. 122 от ЗДвП).

Споделям съображенията на мнозинството, касаещи законното право на предимство на пешеходец, предприел пресичане на платното за движение на специално очертана или неочертана с маркировка, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, като абсолютно по своето съдържание, но ако се упражни при спазване на правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП. Според мен, обаче, това тълкуване касае правомерно движение на водачите на МПС – движение с разрешена скорост (чл. 21, ал. 1 и ал. 2 от ЗДвП).

Отнесено към поставените в искането за тълкуване въпроси, считам, че при движение на водач на МПС с превишена скорост (в масовите случаи в населено място 60 ... 80 ... 100 км/ч, понякога и по-високи стойности – водеща предпоставка за възникване на ПТП), той пренебрегва категорична забрана, като в повечето случаи не е в състояние да намали параметрите на скоростта и да спре преди пешеходна пътека, за да осигури предимство на пешеходците. В този смисъл последните нямат вина, че не винаги са в състояние да изпълнят задължението си по чл. 113, т. 1 и чл. 114, т. 1 от ЗДвП.

Не може да се изисква от пешеходците вярна преценка за всички характеристики на приближаващи МПС, които могат да рефлектират върху спирането им преди пешеходната пътека. Още по-малко, да са в състояние да преценят скоростта им на движение, поради възрастови особености, житейска зрялост, умствена недоразвитост, болестно състояние, умора, разсеяност и др., предвид задължението на водачите на МПС да се движат с разрешена скорост и да намалят на местата от пътното платно, обозначени с пешеходни пътеки. Не без значение са и динамичните характеристики на съвременните МПС, специалните изисквания за придобиване на правоспособност, в това число и здравословно състояние, курсове и успешно положен изпит за правоспособност, включващ и задълбочени познания на разпоредбите на

ЗДвП, за разлика от многообразието на пешеходци. Противното би означавало пешеходците никога да нямат възможност да упражнят абсолютното си право на предимство при преминаване по пешеходна пътека при поведение на всички водачи или на част от тях, грубо несъобразено с правилата за движение.

В този смисъл подписвам тълкувателното решение с особено мнение по т. 6, б. „а“ и б. „в“, като приемам, че не е налице съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на платното за движение на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека и на място, което е продължение на тротоарите и банкетите върху платното за движение на кръстовище в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта по чл. 21 от ЗДвП, движейки се с превишена скорост.

Особено мнение по т. 4 и т. 6, б. „а“ и б. „в“ - съпричиняване на ТР № 2/2016 г. на съдия Спас Иванчев

I. По т. 4 и 6 - относно съпричиняването на вредоносен резултат по б. а и в;

Правилно е разбирането пешеходците да се съобразяват с правомерното поведение на водачите, включително и с избраната в съответствие с повелителните разпоредби на закона скорост. Това включва скорост, при която се спазват изискванията на закона, посочени не само в чл. 21 от ЗДвП, но и в чл. 20, ал. 2, изр. 1-во от ЗДвП, чл. 116-119 от ЗДвП, където вместо съобразена скорост, се използва понятието намалена скорост, което е едно и също.

Винаги е необходимо да се отчита субективния фактор и невъзможността на пешеходците да преценят скоростта, те биха могли да преценят моментното разстояние и да съобразят обстоятелството, че при правомерно движение на водачите (което не означава, че те са в състояние да „калкулират“ величината на скоростта) със съобразена скорост до конфликт не би се достигнало.

Позволената скорост при градски условия е допустима при пътна обстановка, на която не влияят негативно посочените в закона - чл. 20, ал. 2 изр. 1-во от ЗДвП обстоятелства и когато не съществува опасност на пътя. Водачите са задължени да се движат с такава скорост, която да им позволи да спрат пред всяко предвидимо препятствие – чл. 20, ал. 2, изр. 1-во от ЗДвП.

При преминаване през пешеходна пътека водачът има задължение да намали скоростта или да спре, подобно на общото си задължение по

чл.20,ал.2, изр.2-ро от ЗДвП. Законодателят е предвидил това задължение да възниква (да се активира) при наличието на две предпоставки – пешеходците да са стъпили или да преминават през пешеходната пътека- така е съгласно действащото законодателство.

От друга страна наличието на пешеходна пътека сигнализира за възможна опасност на пътя, това е перманентно състояние, като единственото очаквано и съответно предвидимо събитие, е пресичането именно на пешеходци. Поради това появата на пешеходец/пешеходци на пешеходна пътека не е непредвидимо събитие. Нормата, забраняваща внезапна поява, както и навлизане при ограничена видимост на пешеходците (която често се дължи на неправомерно поведение на други водачи при спиране, престой и паркиране – чл.98,ал.1 т.т.5 и 6 от ЗДвП, на несъобразяване на общинските власти с организацията на движението- предвидено паркиране в зоната на пешеходната пътека и др., неподдържане на декоративната растителност и др.) наистина е в колизия с дължимото очакване и поведение на водачите при приближаването на очертана пешеходна пътека (доколкото водачите могат да очакват само и единствено правомерно поведение от страна на пешеходците).

Естеството на очертаната и сигнализирана пешеходна пътека не позволява да се приеме, че отсъства каквото и да е предвидимо препятствие на пътя. От това следва извод, че скоростта на движение на водачите на превозни средства следва да е съобразена с наличието на пешеходни пътеки от всякакъв тип. В градски условия максимално позволената скорост при приближаване към пешеходна пътека очевидно не е съобразена скорост.

Ако водачът на превозно средство се движи с несъобразена скорост, възприемането на неспазено задължение от пешеходеца да се съобрази със скоростта на водача (която не винаги може да бъде преценена), като съпричиняване и основание за намалена отговорност (смекчаващо вината обстоятелство), означава да се даде една незаслужена бонификация на водач, който по начало е неизправен.

В случая не може да става дума за непозволена скорост, тъй като позволената скорост е максимално допустимата. При наличието на пешеходна пътека от всякакъв тип за водача има усложнена пътна обстановка, която е длъжен да я съобрази, съответно и скоростта си, като тя не може да бъде дори и позволената.

При използване на своето право за преминаване през пешеходна пътека пешеходецът действа със съзнанието, че водачите имат задължението да му осигурят това право, за разлика от преминаването на необозначено място.

Ако носителят на правото не може да го използва поради чуждо неправомерно поведение (ако поведението е правомерно, това означава приложението на чл.15 от НК), следващия се извод е, че то е нарушено. По

логично е да се приеме, че нарушителят на едно право не може да се ползва от една законова привилегия, каквото представлява по същество отчитането на съпричиняване.

Утвърдената съдебна практика е възприела споделими критерии за това, кога е правомерно навлизането от страна на пешеходеца на пешеходна пътека, тоест, кога едно навлизане не е внезапно и при ограничена видимост.¹

Така е възприето, че правомерно е всяко навлизане на пешеходна пътека, когато приближаващото пътно превозно средство се намира на разстояние, на което водачът може да спре пред пешеходната пътека при движение със съобразена скорост. Няма никакво основание да се отстъпва от тази практика.

Критерият е винаги и само един - водачът към момента на стъпването на пешеходеца на пешеходната пътека, без значение дали при спазване на задълженията му (на пешеходеца) по чл.113 и забраната по чл.114 от ЗДвП, да се е намирал на разстояние, при което той може да спре пред пешеходната пътека при движение със съобразена скорост. Ако водачът се е движел със съобразена скорост и в момента на навлизане на пешеходеца няма възможност да спре пред пешеходната пътека (пешеходецът попада в „опасната зона за спиране“), това навлизане не е правомерно и е в нарушение на цитираните разпоредби. Решаването на подобен казус не е еднозначно, в зависимост от поведението (реакция, която може да е своевременна, закъсняла или изобщо да отсъства) на водача, както и в коя част на опасната зона настъпва произшествието, може да е налице случайно деяние или пък не.

Отговорът на мнозинството не държи сметка за съотношението и връзката между нарушението на правилата за движение със съобразена скорост и неспазване на задълженията на пешеходеца по чл.113 от ЗДвП и забраните по чл.114 от ЗДвП. Погледнато от друг ъгъл, неспазване на тези норми ще има само тогава, когато пешеходецът е стъпил (според действащото законодателство) на пешеходната пътека в момент, когато водачът на превозното средство се е намирал на разстояние, което не му позволява да спре при движение със съобразена скорост.С оглед на това следва да се приеме, че отговорът на въпрос № 4 и 6 относно съпричиняването следва да бъде, че не е налице съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл.343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пешеходна пътека, тогава, когато при стъпването на пешеходната пътека приближаващото пътно превозно средство се намира на разстояние, на което водачът може да спре пред пешеходната пътека при движение със съобразена скорост.

От това следва логичния извод, че в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно

¹ Решение № 1089/14.10.1977г. по н.д.№ 928/77г. на III-то н.о. на ВС

скоростта за движение по Закона за движение по пътищата, в общите случаи това обстоятелство не следва да обуслови налагането на по-леко наказание на дееца, тъй като не е налице съпричиняване.

Разбира се, при хипотеза, в която и водачът е нарушил правилата за движение относно скоростта по ЗДвП, и пешеходецът е навлязъл на пешеходната пътека в момент, когато и при движение със съобразена скорост, водачът не би могъл да спре пред пешеходната пътека, то тогава има също съпричиняване.

**Особено мнение по въпрос 6, б. “в” от ТР № 2/2016 г. - за вида
пешеходни пътеки, ДР, §6, т.54, изр.2-ро
на съдиите Жанина Начева и Спас Иванчев**

Изразяваме несъгласието си със становището на мнозинството по отношение на възприемането на видовете пешеходни пътеки. В ДР §6, т. 54. (нова - ДВ, бр. 51 от 2007 г.) законодателят в първото изречение е възприел, че пешеходната пътека е част от платното за движение, очертана или не с пътна маркировка и сигнализирана с пътни знаци, предназначена за преминаване на пешеходци. Изводът, който следва да се направи, че пешеходната пътека винаги е сигнализирана с пътен знак, не винаги е очертана с пътна маркировка. Възможна е хипотеза, при която пътен знак да няма, но да има очертана пътека само с маркировка – независимо от това маркировката има самостоятелно значение и е поставена в зависимост от градацията по чл. 7 от ЗДвП, тоест, когато няма противоречие с пътни знаци или липсата на такива, тя определя правилата за поведение на участниците в движението.

Второто изречение на §6-ти, т. 54-та указва, че на кръстовищата пешеходни пътеки са продълженията на тротоарите и банкетите върху платното за движение. Считам, че това е така само в случаите на обозначаване с пътен знак за наличието на пешеходна пътека и липсата на съответна маркировка. В противен случай пешеходната пътека би била в зоната на пътния знак, което ще създаде очевидни неясноти за участниците в движението. Разбира се, не е изключена хипотеза на пътен знак, сигнализиращ наличие на пешеходна пътека, без да има очертана с маркировка пешеходна пътека и без да има мислени продължения на тротоар или банкет. В този случай пешеходната пътека е в зоната на знака, независимо от затрудненията за участниците в движението.

В подкрепа на това мнение намираме разпоредбата на чл. 119, ал. 4 от ЗДвП, съгласно която пешеходците се ползват с предимство пред завиващите нерелсови превозни средства – чл.119, ал.4 от ЗДвП. По аргумент за обратното, пешеходците в тези случаи не се ползват с предимство пред движещите се направо превозни средства, което съпоставено със задължението на водачите по чл.119, ал.1 от ЗДвП,

дефинира различно правно значение на очертаните пешеходни пътеки и пътеките (според тезата на мнозинството), образувани от мисленото продължение на тротоара и банкетите върху платното за движение, Тъй като законът не прави пряко нормативно разграничение на видовете пешеходни пътеки, считам, че всъщност пешеходни пътеки са само тези мислени продължения на тротоарите и банкетите, които са обозначени с пътен знак за пешеходна пътека.

Нормата на ал. 4 на чл.119 от ЗДвП има своето рационално значение- да не се допуска спиране на средата на кръстовища за пропускане на пешеходци с предимство, което е осигурено от закона (в случай, че се възприема тезата, че това са пешеходни пътеки априори на база мисленото продължение на тротоарите и банкетите). Според нас, когато има такъв пешеходец, водачът на превозно средство има задължение (общото по смисъла на чл.20, ал. 2, изр. 2-ро от ЗДвП) да го възприеме като опасност на пътя и да направи всичко възможно, за да намали скоростта или да спре, с цел да бъде съхранен живота и здравето на уязвимият участник в движението, но няма задължение да му осигури дължимото предимство, каквото задължение има в случай на стъпване на пешеходна пътека от страна на пешеходец.

Нещо повече, намираме, че нормата на чл.119, ал. 4 от ЗДвП напълно се обезсмисля от възприетата от мнозинството теза за второто изречение на §6-ти, т. 54-та от ДР на ЗДвП. Ако тази теза се възприеме, то осигуряването на предимство на пешеходците пред завиващите нерелсови превозни средства чрез тази норма не е необходимо и законодателят е дублирал тази на 119, ал.1 от ЗДвП, което е съвсем ненужно. В зависимост от вида на кръстовището, според тезата на мнозинството, винаги ще съществуват, дори не са очертани с маркировка и/или сигнализиран с пътни знаци, две, три, четири или повече пешеходни пътеки. При това разбиране не е необходимо и е напълно излишно очертаването с маркировка и/или сигнализирането с пътни знаци на пешеходните пътеки на кръстовища.

Законодателят с изменението на разпоредбата на чл.119 в ДВ бр.51 от 2007г. е извел съществуващата алинея трета в ДР §6,т.54, като е създал новелата на ал.4, уреждаща задължението на водачите на нерелсови превозни средства, които завиват, да пропуснат пешеходците. Следва да се отбележи, че законодателят не е посочил задължение да бъдат пропуснати пешеходците по пешеходна пътека, която е налична според мнозинството и е продължение на тротоара, от който навлизат на платното за движение пешеходците. Това е така, защото законодателят не третира всяко мислено продължение на тротоар или банкет като пешеходна пътека. Това задължение е различно от задължението по чл.119, ал.1 от ЗДвП, както систематично, така и смислово.

**Особено мнение по ТР № 2/2016 г.
на съдия Мина Топузова**

Изразявам несъгласие с мнението на мнозинството относно дадения отговор на въпрос № 7 в решението по тълкувателното дело - компетентен ли е съдът да даде правилната квалификация на нарушението, запълващо бланкетната правна норма на чл.343 от НК, ако в обстоятелствената част на обвинителния акт са описани фактическите обстоятелства по извършването му ?

Според теорията на правото структурата на правната норма се състои от хипотеза, диспозиция и санкция. Диспозицията посочва правилото за поведение на правните субекти, определяйки техните права и задължения. Нормата на чл.343 от НК, която препраща към тази по чл.342 от НК, също е бланкетна – изисква запълването на диспозицията с правила, съдържащи се в други нормативни актове, каквито са ЗДвП и Правилникът за неговото приложение. В този смисъл считам, че в обстоятелствената част на обвинението по обвинителния акт прокурорът е длъжен да посочи не само фактите, сочещи на инкриминираното нарушение на правилата за движение, но и точната разпоредба от другия нормативен акт, която е давала конкретното предписание за поведение на участника в движението и която последният е нарушил.

Поправянето от страна на съда на „грешката”, която прокурорът е допуснал, посочвайки неправилно нормата, запълваща съдържанието на бланкетната диспозиция, считам за недопустимо, тъй като изменението на обвинението в съдебната фаза на наказателния процес е дейност от изключителната компетентност на прокурора. Не може да бъде споделено и становището на мнозинството, че при промяна на правната квалификация на нарушението на правилата за движение, не се променя нормата от НК, криминализираща деянието. Хипотезата и санкцията безспорно остават същите, но диспозицията на нормата се променя, с внасянето на друго правило, което се претендира деецът да е нарушил, т.е. се внася изменение в изпълнителното деяние на престъплението.

С оглед изложеното считам, че съдът не е компетентен да промени правната квалификация на правилото за движение, запълващо бланкетната диспозиция на чл.343 от НК, независимо от посочването на фактическите обстоятелства по извършването му, без изменение на обвинението по реда на чл.287 от НПК.